

Sisäasiainministeriölle

Asia: Lausunto lääkärien ilmoitusvelvollisuutta koskevasta asiasta

Viitteet:

-Sisäasiainministeriö, Muistio/Projektipäällikkö Mika Lehtonen/ 3.6.2011

- Luonnos Valtioneuvoston asetukseksi lääkärin ilmoitusvelvollisuudesta ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta aselupa-asioissa

Reserviläisurheiluliitto (RESUL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi lääkärin ilmoitusvelvollisuudesta ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeudesta aselupa-asioissa.

Reserviläisurheiluliitto on valtakunnallinen urheilujärjestö, jonka jäseniä ovat Suomen Reserviupseeriliitto, Reserviläisliitto ja niiden piirit, Maanpuolustusnaisten Liitto, Maanpuolustuskieltojen Liitto sekä Suomen Rauhanturvaajaliitto. Jäsenjärjestöjen kautta liitossa on tällä hetkellä n. 85.000 jäsentä. Reserviläisliikunnan yksi keskeinen tehtävä on ylläpitää ja kehittää jäsenistön maanpuolustustaitoja. Reserviläisurheiluliitto toimii sovelletun reserviläisammunnan kansallisena lajiliittona.

Asetusta on valmisteltu Sisäasiainministeriössä virkatyönä. Koska asetuksen tarkoittama lääkärin ja muun terveydenhuollon ammattihenkilön tekemä ilmoitus vaikuttaa hakemusasiassa kansalaisen oikeuksiin, kiinnitämme huomiota seuraaviin seikkoihin.

1. Asetuksella ei voi asettaa kansalaiselle uutta velvoitetta tai rajoittaa kansalaisen oikeutta, vaan ainoastaan täsmentää laissa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia. Nyt laaditun asetusluonnoksen 1 §:ssä "Soveltamisala" tekstin mukaan *säädetään* ampuma-aselain...mukaisesta ilmoitusmenettelystä. Asetus voinee kuitenkin vain *antaa lähempiä määräyksiä...* voimaanpanosta tms. Myös 2 § on muotoiltu niin, että siinä luodaan oikeuksia ja velvollisuuksia, joista voinee määrätä vain eduskunnan säätämässä laissa, koska 2 §:n 1 momentti määrittelee, milloin henkilö on sopimaton pitämään hallussaan asetta. Tällainen määräys kuuluu ampuma-aselakiin.

Näin ollen on arvioitava uudestaan laillinen toimivalta antaa asetusluonnoksessa kuvattuja määräyksiä

2. Asetuksen 2 §:n muotoilua pitää joka tapauksessa muuttaa niin, että se ei voi ottaa kantaa henkilön "sopimattomuuteen", vaan siihen, onko olemassa erityinen, yksilöity syy, miksi henkilön lupahakemus hylätään tai olemassa oleva lupa peruutetaan. Kielteinen hallintopäätös on aina perusteltava riittävän yksilöidysti. "Sopimattomuus" on korvattava EU:n ampuma-asedirektiivin mukaisella, huomattavasti konkreettisemmin olennaisimpia arvioitavia kriteereitä kuvaavalla "vaaraksi itselle tai muille" -määritelmällä. Tähän palataan vielä jäljempänä.

3. Jos lääkärin ilmoitusvelvollisuuden tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusoikeuden perusteella laadittu asiakirja tosiasiallisesti ratkaisee poliisin harkintaan

kuuluvan asian aseluvan myöntämisestä tai peruuttamisesta, kyseessä on julkisen vallan käyttö. Kiinnitämme huomiota Kuopion HAO:n päätökseen (Kuopion HAO 16.6.2010 00678/10/6202), jossa potilaan arviointi on katsottu julkisen vallan käytöksi, mikä mm. edellyttää aina virkasuhteisuutta. Näin ollen muu kuin virassa oleva lääkäri (ns. keikkalääkäri) esim. ei voi käyttää julkista valtaa ja toimittaa M1 tarkkailulähetteellä potilasta tahdon vastaiseen hoitoon. Käsityksemme mukaan muutenkin vain lääkärin antama arvio voisi tulla kyseeseen, jos asiakirjan toimittaminen poliisille de facto ratkaisee lupa-asian. Muun henkilön, toimikoonkin terveydenhoitoalalla, antama ilmoitus poliisille voinee olla oikeudellisesta merkitykseltään vain samaa tasoa kuin kenen tahansa kansalaisen yhteydenotto poliisille. Tässä asiassa ei tarvinne edes arvioida sitä, onko kyseessä oleellisen julkisen vallan käyttö, joka aina kuuluu vain viranomaiselle (PL 124 §), koska todistuksen sisällön perusteella poliisi tekee nimenomaisen kielteisen hallintopäätöksen.

4. Henkilön ampuma-aseluvat mahdollisesti peruttavaan hallintopäätökseen merkittävästi vaikuttavan kirjallisen todistuksen, tulevan asetuksen tarkoittaman lausunnon antaa yksi henkilö omien havaintojensa ja aikaisemman lääkärintodistuksen perusteella. Näin ollen lausuntoon on perusteltava riittävän yksilöidysti ne syyt, joiden perusteella siinä esitetty päätelmä johtaa arvioon henkilön sopimattomuudesta. Laadittavan lomakkeen on tuettava (esim. täyttöohjeet) siihen suuntaan, että yksilöinti on riittävä. Sairaskertomuksen muiden lääkäreiden muissa yhteyksissä tehdyt merkinnät eivät sellaisinaan soveltune käytettäviksi tällaisen todistuksen laatimisessa. Tietoja kiireisesti jossakin muussa yhteydessä kirjoitettaessa käytettäväksi lähinnä hoitohenkilökunnan sisäiseksi muistiinpanoksi ei ole voitu ottaa huomioon niiden käyttöä ampuma-aselupaharkinnan työkaluina.

Jos henkilö riitauttaa aseluvan peruuttamisen tai vain itseään koskevan lääkärintodistuksen oikeellisuuden, asia tulee arvioitavaksi hallintotuomioistuimessa. Tällöin lausunnon väittämät ”sopimattomuudesta” tulevat arvioiduiksi uudestaan, mikä edellyttäne mm. lausunnon antajan/antajien kuulemista siten, että kielteisen hallintopäätöksen saaneen henkilön on oltava mahdollista kysyä lausunnon perusteista sen antajalta. Oletettavasti nämä todistajat eivät voisi lausua asiasta mitään, jos ovat esim. vuosia aikaisemmin esim. jonkin kirurgisen operaation yhteydessä kirjoittaneet itselleen muistiin jotakin, josta joku toinen lääkäri yrittää tehdä päätelmiä antaakseen lausunnon poliisille ampuma-aselupa-asiassa. Tämän vuoksi lääkärin antama todistus, jonka painoarvo poliisin lupaharkinnassa on merkittävä, pitää aina olla laadittu nimenomaan aselupaharkintaa varten niin että lääkäri tietoisesti arvioi potilaan tältä kannalta. Muissa yhteyksissä potilaskertomukseen tehdyt merkinnät henkilöstä eivät saa hallinnon lainalaisuuden periaatteen mukaan määrätä sitä, miten poliisi kokonaisharkinnan perusteella suhtautuu ampuma-aselupaan joko hakemus- tai peruuttamisasiassa.

5. Erityisesti henkilön arviointi ”sopimaton” on yksittäisissä päätöksissä perusteltava yksilöidysti. Muuten tämä ilmoitus ei tuo mitään lisäarvoa verrattuna siihen, että poliisi kirjaa päätöksen perusteiksi ”sopimaton” tarkoittaessaan jotakin tiedossaan olevaa konkreettista seikkaa. ”Sopimaton” ei missään tapauksessa voine tarkoittaa muuta kuin EU:n ampuma-asedirektiivin mukaista ”vaaraksi itselle ja muille”. Juuri tämän asian suhteen puutteellisesti perusteltu viranomaispäätös olisi omiaan johtamaan valituksiin hallinto-oikeuksissa, KHO:ssa ja Euroopan Ihmisoikeustuomioistuimessa. Asetuksen epäonnistunut sisältö ei saa johtaa tällaiseen tilanteeseen. Tämän vuoksi ”sopimaton” pitää korvata säädöstekstissä huomattavasti yksiselitteisemmällä, edellä mainitulla ”vaaraksi itselle ja muille” – termillä. Sen muotoilu direktiiviin on tehty oikeusohjeeksi lähes 400 miljoonalle lain soveltamspiiriin kuuluvalla kansalaisella ja tuhansille soveltaville viranomaisille ja sanamuoto on hioutunut tämän mukaiseksi.

Itse asiassa ainoana olennaisena veloitteena Suomen ampuma-aselainsäädännölle ampuma-aselain uudistamisessa olisi ollut EU-direktiivien mukainen vaatimus estää, ettei

ampuma-aseita anneta sellaisille henkilöille, jotka ovat vaaraksi itselleen tai muille. Tämä olisi tullut implementoida sanatarkasti lakiesitykseen, ja kaikki rajoitteet aseluvan saannille, joita kansalliseen lainsäädäntöön säädetään, on säädettävä sitä edellytystä vastaan, onko henkilö vaaraksi itselleen tai muille.

6. Terveydenhuoltotietojen - arkaluontoisten henkilötietojen - luovuttaminen terveydenhoitohenkilökunnalta muulle viranomaiselle, poliisille ja tietojen käsittely siellä on toteutettava henkilötietolain ja muiden henkilötietojen käsittelyä koskevien lakien mukaisesti. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota tietojen luottamuksellisuuden turvaamiseen, tietojen säilyttämiseen, tietojen käsittelijöiden ammattitaitoon ja ohjeistukseen, tietojen käyttötarkoitussidonnaisuuden kunnioittamiseen sekä tarpeettomien tietojen hävittämiseen. Näiden ohella on myös otettava huomioon henkilön tarkastusoikeus, mikä tarkoittaa häntä koskevan hallintopäätöksen koko dokumentaatiota. Kansalaista koskevien terveystietojen joutuminen julkisen terveydenhoidon rekistereistä poliisiin aseluparekistereihin sellaisinaan ei ole ongelmaton henkilötietolain em. vaatimusten näkökulmasta.

Puheenjohtaja

Timo Sysilampi

Ampuma-asetoimikunnan
puheenjohtaja

Eino Svinhufvud